

STUDIJŲ DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

Dalyko (modulio) pavadinimas	Kodas
Geopolitiniai pokyčiai ir kalba	

Dėstytojas (-ai)	Padalinys (-iai)
Koordinuojantis: Doc. Jelena Konickaja Kitas (-i):	VU Filologijos fakulteto Baltijos kalbų ir kultūrų institutas, Slavistikos katedra

Studijų pakopa	Dalyko (modulio) tipas
Pirmoji pakopa	Pasirenkamasis

Igyvendinimo forma	Vykdymo laikotarpis	Vykdymo kalba (-os)
Paskaitos ir seminarai	Rudens semestras	Lietuvių

Reikalavimai studijuojančiajam	
Išankstiniai reikalavimai: Nėra	Gretutiniai reikalavimai (jei yra): Bazinės Europos geografijos ir istorijos žinios

Dalyko (modulio) apimtis kreditais	Visas studento darbo krūvis	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiško darbo valandos
5	130	32	98

Dalyko (modulio) tikslas: studijų programos ugdomos kompetencijos		
Modulio tikslas – formuoti šiuolaikišką požiūrį į kalbą kaip besikeičiantį reiškinių, jo raidą ir priklausomybes nuo ekstralingvistinių faktorių. Supažindinti su įvairiakalbės situacijos bruožais, kalbų vaidmeniu visuomenėje skirtingose geopolitinėse aplinkybėse, dabartinės kalbos politikos Lietuvoje savybėmis, kalbinės situacijos raidos dėsniais. Ugdyti gebėjimą analizuoti kalbinės situacijos raidą bendrame politinės ir ideologinės situacijos fone, išvelgti slavų ir kitų Vidurio ir Rytų Europos regiono kalbinės situacijos kaitos panašumus ir skirtumus, jų įtakas, atsiradimo priežastis ir aplinkybes. Ugdyti analitinę mąstymą, tarpkultūrinę kompetenciją, savarankiško mokymosi įgūdžius.		
Dalyko (modulio) studijų siekiniai	Studijų metodai	Vertinimo metodai
Studentai: - įgis žinių apie sociolingvistiką ir geopolitiką kaip aktualias mokslo šakas, jų objektus, tyrimo metodus, taikymo metodiką; svarbiausius ES ir Lietuvos teisių aktus, skirus kalbų vaidmenų nustatymui, jų vartosenai ir puoselėjimui Lietuvoje; - gebės išdėstyti ryškiausius šiuolaikinės sociolingvistinės situacijos Lietuvoje ir kitose Baltijos šalyse bruožus kitų Europos tautų ir valstybių padėties; - gebės kritiškai vertinti teiginius apie sociolingvistinę situaciją ir jos raidą Lietuvoje pradedant nuo XX a. antros pusės iki dabarties; apie kalbų (taip pat slavų) padėtį kitų vartojamų Lietuvoje kalbų atžvilgiu; - gebės parengti sakinį pranešimą humanitarinio pobūdžio tematika, atrinkti ir apibendrinti duomenis bei parengti pranešimą auditorijoje, nuosekliai ir logiškai išdėstyti rašytine forma medžiagą, tinkamai naudojant mokslinę literatūrą.	Įtraukiamosios paskaitos, diskusijos, teminės literatūros skaitymas ir aptarimas, referatų (prezentacijų) pristatymas. Paskaitos, literatūros skaitymas, referavimas, aptarimas. Pranešimų (prezentacijų) paruošimas ir pristatymas. Mokslinės literatūros skaitymas ir aptarimas, diskusijos. Informacijos paieškos principų aptarimas. Pranešimo (prezentacijos) parengimas ir pristatymas.	Kaupiamasis vertinimas: 1. Testas 2. Darbas seminarų ir paskaitų metu (teminės literatūros aptarimas, diskusijos). 3. Pranešimas/prezentacija Mokomosios ir mokslinės literatūros aptarimas, diskusijos paskaitų ir seminarų metu. Pranešimo turinio, medžiagos ir pristatymo įvertinimas. Mokomosios ir mokslinės literatūros aptarimas, diskusijos paskaitų ir seminarų metu. Pranešimų (prezentacijų) pristatymas, aptarimas, diskusijos.

Temos	Kontaktinio darbo valandos							Savarankiškų studijų laikas ir užduotys	
	Paskaitos	Konsultacijos	Seminariai	Pratybos	Laboratoriniai darbai	Praktika	Visas kontaktinis darbas	Savarankiškas darbas	Užduotys
1. Pagrindiniai terminai ir sąvokos. Sociolingvistika kaip kalbotyros šaka, jos objektas (įvairių socialinių grupių kalba, pokalbio strategijos, kalbėtojų nuostatos ir jų kaita, kalbos politika ir norminimas), tyrimo metodai, lingvistikos šaka. Geopolitikos mokslas kaip politologinė teorija, kuri teigia vyraujančią geografinių sąlygų poveikį visuomeniniams–politiniams procesams.	2		2				4	10	Tikslinės literatūros skaitymas (enciklopedijos, žinynai ir pan.), referavimas. Pagrindinių mokslo šakų (sociolingvistika, geopolitinis mokslas), jų problematikos aktualumo aptarimas.
2. Geopolitiniai pokyčiai Lietuvoje antroje XX a. pusėje - XXI a. pradžioje. LTSR padėtis TSRS sudėtyje: reikšminiai ekonomikos, politikos, kultūros bruožai. Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimas 1991 m.: sąlygos, aplinkybės, pasekmės.	2		2				4	12	Tikslinės literatūros skaitymas ir aptarimas. Diskusijos. Studentų pranešimai.
3. Sociolingvistiniai kalbų vartosenos parametrai Lietuvoje antroje XX a. pusėje. Bendrieji kalbinės situacijos Lietuvoje bruožai. Lietuvių, rusų, lenkų ir kt. kalbų padėtis Lietuvoje. Miesto ir kaimo kalbos. Kalbų vartojimas žiniasklaidoje antroje XX a. pusėje. Lietuvių kalbos raida, lituanistikos padėtis TSRS ribose. Lietuvių kalbos instituto ir kt. institucijų veikla. Kitos Europos kalbos Lietuvoje antroje XX a. pusėje. Statistiniai duomenys.	4		2				6	12	Tikslinės literatūros skaitymas ir referavimas. Diskusijos. Sociolingvistinių duomenų analizė.
4. Kalbos politika Lietuvoje. Pagrindiniai teisės aktai. Lietuvos Respublikos Konstitucija. LR valstybinės kalbos įstatymas (1995 m. sausio 31 d.), jo pakeitimai (2002-06-13; 2024-10-03). Lietuvių kalbos komisijos veikla.	2		2				4	12	Tikslinės literatūros skaitymas ir aptarimas. Studentų pranešimai, prezentacijos. Diskusijos.
5. Lietuvos Respublika Europos Sąjungoje. Pagrindiniai ES dokumentai, skirti kalbos politikai. Daugiakalbystė kaip atskira ES politikos sritis. Valstybinės kalbos ir jos santykio su tautinių mažumų kalbomis prieštaravimas (ES ekspertų nuomone). ES programos, remiančios daugiakalbystę ES šalyse. Lietuvos Respublikos dalyvavimas kitose tarptautinėse organizacijose.	2		2				4	12	Tikslinės literatūros skaitymas ir aptarimas. Pranešimai skirti ES programų aptarimui ir jų taikymui Lietuvoje.
6. Kalbų įvairovė Lietuvos Respublikoje. Tautinės mažumos, jų teisės gimtosios kalbos vartojimo sferoje: teorija ir praktika. Lietuvos kalbos švietimo sferoje (formalus mokymas, neformalios mokymo(si) formos ir pan.), žiniasklaidoje: pagrindinės tendencijos, statistiniai duomenys, problemų sprendimai.	2		2				4	12	Tikslinės literatūros skaitymas ir aptarimas. Pranešimų pristatymas, aptarimas. Diskusijos.
7. Šiuolaikinė sociokultūrinė situacija Lietuvoje. Tarptautiškumas kaip dabarties kalbų įvairovės žymė. Bendri Vidurio ir Rytų Europos politiniai ir tautiniai procesai ir jų rezultatai. Baltarusių, ukrainiečių kalbų padėtis Lietuvoje atsižvelgiant į šiuolaikinę politinę situaciją Europoje). Naujo rusų kalbos variantas baltų šalyse: atskyrimo nuo rusų kalbos, vartojamos Rusijoje, požymiai.	2		2				4	12	Tikslinės literatūros skaitymas ir aptarimas. Diskusijos.
8. Dalyko apibendrinimas. Geopolitiniai pokyčiai ir jų perspektyvos Lietuvoje kalbinės situacijos atžvilgiu. Paruošimas egzaminui.	2						2	16	Diskusijos probleminio geopolitikos poveikio kalbinei situacijai temomis. Dalyko rezultatų aptarimas.
Iš viso	18		14				32	98	

Vertinimo strategija	Svoris proc.	Atsiskaitymo laikas	Vertinimo kriterijai
Kaupiamasis vertinimas:			
Dalyvavimas seminaruose ir diskusijose.	30	Per visą semestrą (nuo 2 sav.)	Pasirengimas paskaitoms ir seminarams, gebėjimas aktyviai dalyvauti diskusijose, pateikti probleminių pastabų. Vertinamas atsakinėjimas į klausimus, savarankiškas mąstymas, kritiškas duomenų vertinimas. 3 balai – studento darbas atitinka visus seminarų kaupiamojo vertinimo parametrus; 2 balai – iš dalies atitinka seminarų kaupiamojo vertinimo parametrus; 1 balas – minimaliai atitinka kaupiamojo seminarų vertinimo parametrus (studentas atliko ne visas užduotis, per seminarus nedalyvavo aptarimuose, praleido 1/3 paskaitų ir seminarų); 0 balų – studento darbas neatitinka kaupiamojo seminarų vertinimo parametrų.
Pranešimas/prezentacija	20	Semestro metu	Gebėjimas savarankiškai rasti tinkamą medžiagą, ją išanalizuoti, susisteminti, išdėstyti ir pristatyti. Vertinama: logika, nuoseklumas, gebėjimas klasifikuoti reiškinius ir apibendrinti pastebėjimus, tinkamas pristatymas. Kriterijai: 2 balai – analizė atlikta taikant nurodytus kriterijus, klaidų nėra; 1 balas – yra faktinių klaidų ir trūkumų, nenuoseklus išdėstymas.
Egzaminas: uždarojo ir atvirojo tipo klausimai (testas).	50	Sesijos metu	Gebėjimas atskleisti žinias: pasirinkti teisingus teiginius ir argumentus, logiškai ir nuosekliai juos išdėstyti, teisingai ir išsamiai atsakyti į klausimus, teiginius iliustruoti pavyzdžiais. Vertinimas: 5 balų sistema.

Autorius	Leidimo metai	Pavadinimas	Periodinio leidinio Nr. ar leidinio tomas	Leidimo vieta ir leidykla ar internetinė nuoroda
Privaloma literatūra				
Laurinavičius, Č.; Motieka, E.; Statkus, N.	2005	Baltijos valstybių geopolitikos bruožai.		Vilnius: Lll leidykla
Milroy, Lesley, Gordon, Matthew	2003	Sociolinguistics: Method and Interpretation.	http://5.202.73.55:8026/opac/temp/7245.pdf http://dx.doi.org/10.1002/9780470758359	London: Blackwell.
Ramonienė, Meilutė (red.)	2013	<i>Miestai ir kalbos II</i> : Sociolingvistinis Lietuvos žemėlapis		Vilnius: VUL
Ramonienė, Meilutė (red.)	2010	<i>Miestai ir kalbos</i> : kolektyvinė monografija		Vilnius: Mokslas http://www.sociolingvistika.lt/failai/vaicekauskienes_globalioji_daugiakalbyste.pdf
Cilevics, Boriss	2007	Language Legislation in the Baltic States	Democracy and Human Rights in Multicultural Societies part II, Chapter 8	https://doi.org/10.4324/9781315095028
Parker G. . L.	1985	Western Geopolitical Thought in the Twentieth Century	International Journal of Global Policy Analysis 42 (2)	https://www.researchgate.net/publication/275773957_Western_Geopolitical_Thought_in_the_Twentieth_Century DOI: 10.2307/40202460
Interneto svetainių		1) Sociolingvistika.lt:		

medžiaga (straipsniai, duomenys, diskusijos ir kt.)		http://www.sociolingvistika.lt/		
		2) VLKK: https://vlkk.lt/kalbos-politika/istatymai		
		3) Oficialios statistikos portalas https://osp.stat.gov.lt/		
Papildoma literatūra				
Ivanova, D. N., Polenova, A. Yu.	2022	Problems of language and geopolitics (by the example of the analysis of the language situation in the peripheral and enclaved regions) // Проблемы языка и геополитики (на примере анализа языковой ситуации в периферийных и анклавных регионах)	Humanities of the south of Russia 2022, vol. 11 (56), N 4.	DOI 10.18522/2227-8656.2022.4.9
Vaišnienė, Daiva	2017	Bendrinės kalbos samprata Lietuvos Respublikos teisės aktuose ir kalbos politikos kontekste	Bendrinė kalba, 90	Vilnius: Lietuvių Kalbos Institutas
Valotka, Audrius	2015	Kalbos planavimo ir kalbos politikos terminai	Parlamento studijos 18 (2015)	Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka
Šepetys, Nerijus	2012	Kalbos norminimas sovietų Lietuvoje: institucijos, ideologija, mokslas	Archivum Lithuanicum No: 14	http://www.sociolingvistika.lt/failai/files/PDF/SEPETYS_2012_Kalba_sovietu_Lietuvoje.pdf

Atnaujinta 2025-03-29